

mijnEPB.be

 ZEILSCHIPSTRAAT 10
9000 GENT

info@mijnEPB.be
09 226 12 33

mijnEPB.be

i.s.m.

ARCHEOLOGIENOTA BUREAUONDERZOEK

VERSLAG VAN DE RESULTATEN

OPDRACHTGEVER: B4PROJECTS BVBA

BOUWPLAATS: VIERBUNDERSTRAAT 1 – 8770 INGELMUNSTER

Titel: **Archeologienota Ingelmunster Vierbunderstraat 1**
Erkend archeoloog: **Bart Bot OE/ERK/Archeoloog/2016/00114**
Auteurs: **Bart Bot**
Advies specialisten: /
Wetenschappelijke advisering: /
Projectcode bureauonderzoek: **2021C414**
Locatiegegevens: **Provincie West-Vlaanderen, Ingelmunster, Vierbunderstraat, Smedenstraat**
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: **Xmax, ymax; xmin, ymin: 71318, 178832; 71225, 178753**
Kadastergegevens: **Provincie West-Vlaanderen, Afdeling Ingelmunster, Sectie D, perceelnrs. 213D6 & 213E6**
Betrokken actoren: **Bart Bot (erkend archeoloog), Nikki Heyerick (erkend archeoloog)**
Plaats en datum: **Gent, 9-4-2021**

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van MijnEPB i.s.m. Bart Bot Archeologie BV.
MijnEPB i.s.m. Bart Bot Archeologie BV aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoud

Inhoud.....	3
1. Inleiding.....	4
1.1. Onderzoeksopdracht	4
1.2. Wettelijk kader.....	4
1.3. Randvoorwaarden	5
2. Onderzoeksmethode	6
2.1. Motivering	6
2.2. Topografische situering	6
2.3. Huidige situatie en geplande werken	9
3. Assesmentrapport.....	12
3.1. Landschappelijk situering	12
3.2. Geologische situering.....	14
3.2.1. Tertiair.....	14
3.2.2. Quartair.....	15
3.3. Bodemkundige situering.....	17
3.4. Historische schets	18
3.5. Kaartmateriaal	18
3.6. Archeologische voorkennis	24
3.6.1. Archeologische prospecties en opgravingen/vondstmeldingen	24
3.6.2. Archeologische en historische indicatoren	25
3.6.3. Archeologische nota's	26
4. Synthese	27
4.1. Archeologisch verwachtingspatroon.....	27
4.2. Onderzoeksvragen	27
5. Besluit	28
Bibliografie	29
Figurenlijst	30

1. Inleiding

1.1. Onderzoeksopdracht

Aanleiding van onderstaand bureauonderzoek is de geplande groepswoningbouw ter hoogte van het plangebied Ingelmunster Vierbunderstraat 1 (prov. West-Vlaanderen). Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een archeologienota waarvan akte genomen is en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie, conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van het projectgebied. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied, en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

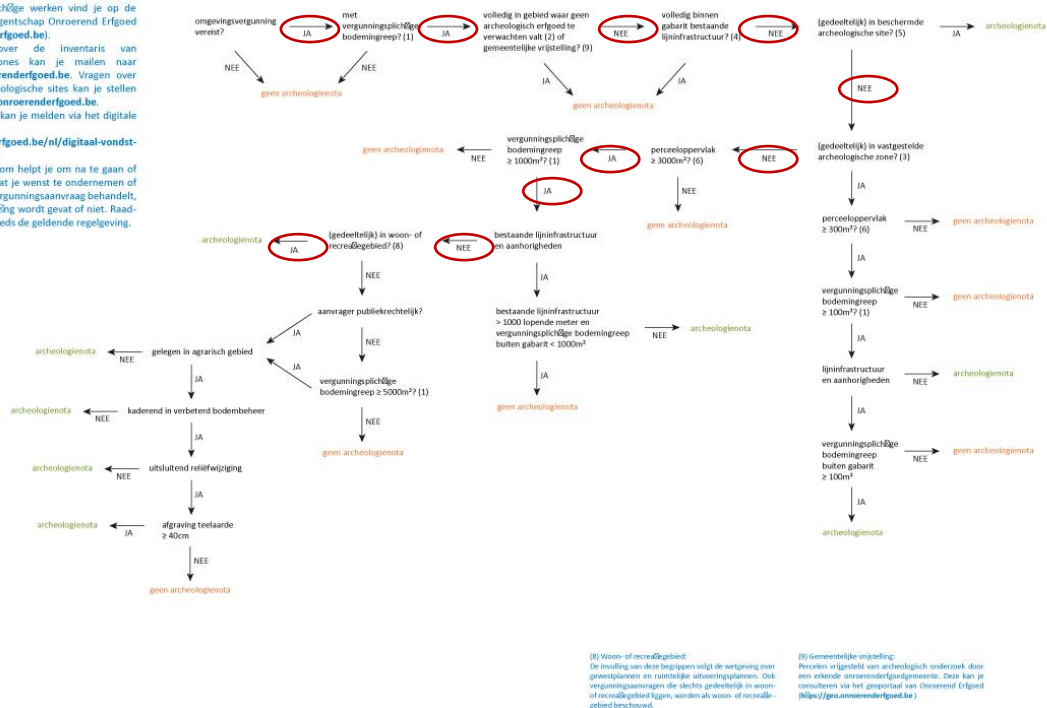
- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2. Wettelijk kader

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot het verkavelen van gronden waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt en de geplande werken betrekking hebben op meer dan 1000m². De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 4590m². Vandaar is men verplicht een archeologienota bij de aanvraag in te dienen. Het projectgebied bevindt zich niet in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is.

Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen

Meer informatie over archeologisch onderzoek bij vergunningsplichtige werken vind je op de website van het agentschap Onroerend Erfgoed (www.onroerenderfgoed.be). Voor vragen over de inventaris van archeologische zones kan je mailen naar inventaris@onroerenderfgoed.be. Vragen over beschermde archeologische sites kan je stellen via beschermen@onroerenderfgoed.be. Een toevalsvondst kan je melden via het digitale formulier op: www.onroerenderfgoed.be/nl/digitaal-vondst-meldingsformulier. Deze beslissingsboom helpt je om na te gaan of het bouwproject dat je wenst te ondernemen of waarvoor je een vergunningsaanvraag behandelt, door deze verplichting wordt gevat of niet. Raadpleeg bij twijfel steeds de geldende regelgeving.

Dit schema heeft betrekking op omgevingsvergunningen voor stedenbouwkundige handelingen. Voor omgevingsvergunningen voor het verkavelen van gronden en duiding bij de andere begrippen, zie het andere schema.

Figuur 1 Beslissingsboom, criteria bij omgevingsvergunning m.b.t. stedenbouwkundige handelingen, deel 1. (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed)

1.3. Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

2. Onderzoeksmethode

2.1. Motivering

Doel van het bureauonderzoek is een zo helder mogelijk beeld te vormen van het archeologisch potentieel. Deze drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van het plangebied. Deze archeologische verwachting wordt getoetst en vergeleken met de geplande werken. Op die manier kan een gefundeerde uitspraak gedaan worden of er al dan niet verder archeologisch onderzoek is aangewezen.

Organisatie

Om de archeologienota op te stellen werden verschillende bronnen geraadpleegd. Informatie over de geplande werken werd aangeleverd door de initiatiefnemer. Zo werden diverse bouw- en funderingsplannen verkregen om een zo duidelijk mogelijk zicht te krijgen op de geplande werken en hun impact.

Om een beeld te kunnen vormen van de fysisch-geografische situatie, een historisch kader te schetsen en bekende archeologische vindplaatsen te kunnen aantonen, werden verschillende bronnen geraadpleegd. Het meeste kaartmateriaal werd teruggevonden via Geopunt¹. Dit is de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie. Daarnaast werd gebruik gemaakt van Cartesius², een databank met kaarten van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied en de ruime omgeving ervan werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed (CAI)³ geraadpleegd. Het kaartmateriaal in deze archeologienota werd opgesteld met QGIS, dit is een vrij en open source geografisch informatiesysteem. De gebruikte bronnen waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site, niet opportuun geacht.

2.2. Topografische situering

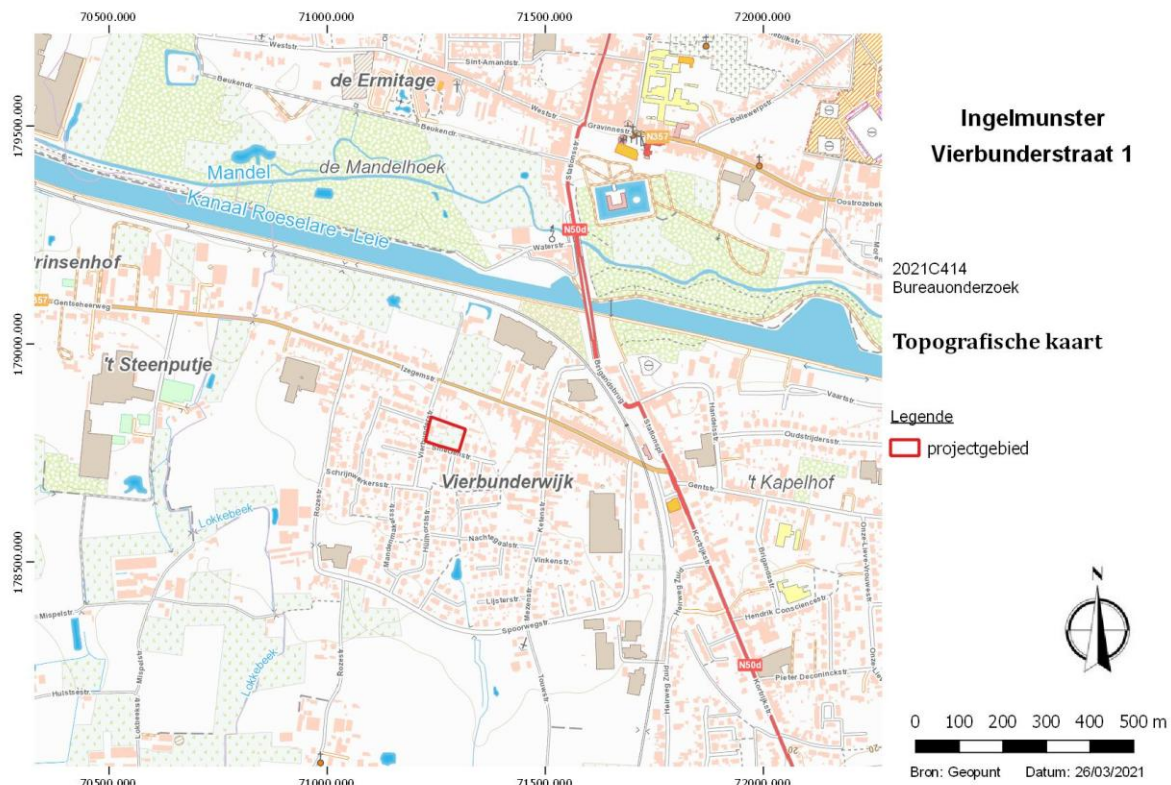
Het plangebied bevindt zich te Ingelmunster, in de zuidoostelijke zone van de provincie West-Vlaanderen. Ingelmunster wordt aan de oostelijke zijde begrensd door Oostrozebeke, in het noorden door Meulebeke, in het westen door Izegem en in het zuiden door Lendelde. Het plangebied ligt ten zuiden van het kanaal Roeselare-Leie. Het centrum van Ingelmunster, met de Markt, de Sint-Amanduskerk en het kasteel van Ingelmunster ligt ten noorden van het plangebied op 700m ten noordoosten van het plangebied.

Concreet bevindt het plangebied zich op de hoek van de Vierbunderstraat en de Smedenstraat. Kadastraal is het plangebied terug te vinden onder: Provincie West-Vlaanderen, Afdeling Ingelmunster, Sectie D, perceelnrs. 213D6 & 213E6.

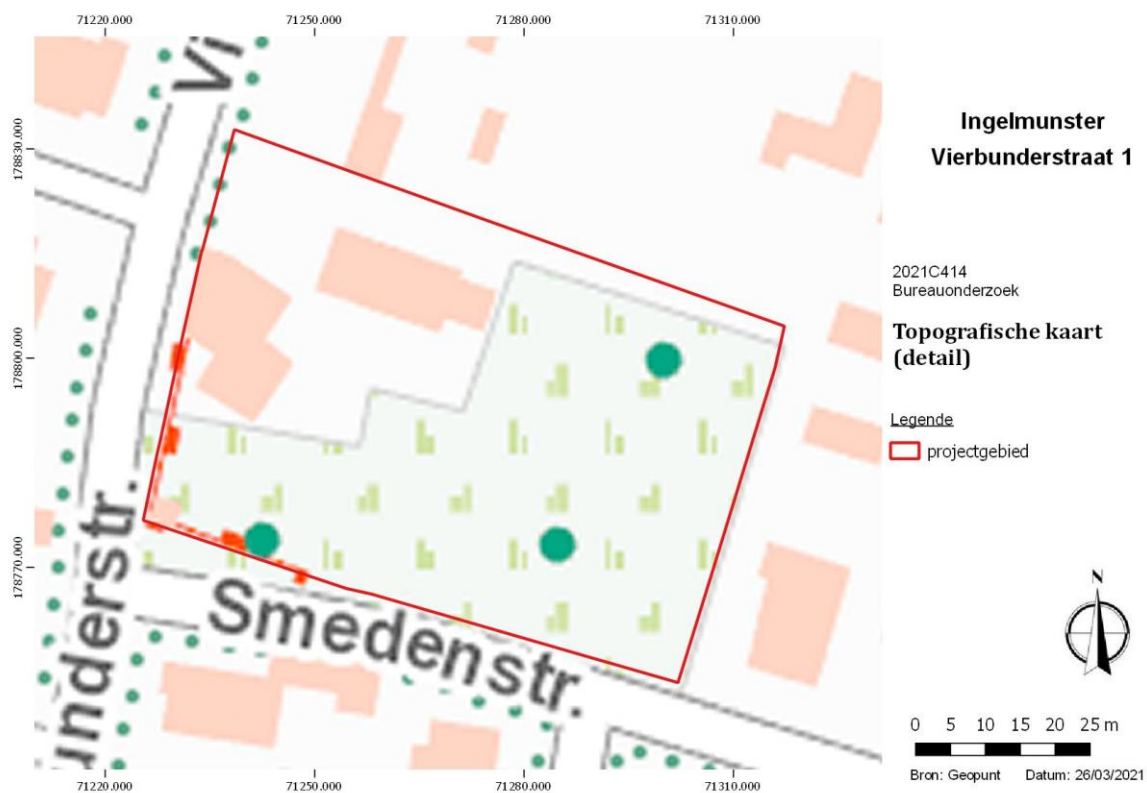
¹ <https://www.geopunt.be/kaart>

² <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

³ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

Figuur 2 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt, NGI)

Figuur 3 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt, NGI)

Figuur 4 GRB-basiskaart met aanduiding van het plangebied en betrokken perceelnummers. (Bron: geopunt)

2.3. Huidige situatie en geplande werken

Binnen het plangebied staat momenteel een deels onderkelderde woning (200m²) met zadeldak. Aan de oostelijke zijde staat een aanbouwsel (40m²). Ten zuiden van de woning bevinden zich kleinere stallen, samen hebben deze een footprint van 255m². Een deel van het plangebied in de noordwestelijke hoek is verhard (590m²) met gravésteentjes. De rest van het plangebied bestaat uit weiland met rondom de woning enkele bomen.

De opdrachtgever vraagt een omgevingsvergunning aan met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen. Momenteel worden 9 woningen voorzien binnen het plangebied, het gaat om circa 3340m². Een strook in het noorden en het oosten wordt voorzien als erfdienstbaarheid t.v.v. Aquafin, het gaat om een zone met een oppervlakte van circa 1250m². De werken zullen gepaard gaan met een aanzienlijke verstoring van de bodem zoals het graven van de funderingen, nieuwe nutsleidingen en putten, zwaar rollend verkeer binnen het plangebied. Funderingen worden aangelegd op een minimale diepte van -80cm, riolering wordt aangelegd op een diepte van -10cm/-80cm t.o.v. het huidige maaiveld, de regenwaterput wordt aangelegd op een diepte van -2m. Voor de afwerking en stabilisatie moet gerekend worden op een impact van -15cm/-40cm.

Figuur 5 Recente orthofoto met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

Figuur 6 Plan bestaande toestand. (bron: opdrachtgever)

Figuur 7 Zicht op het plangebied gezien vanaf de Smedenstraat. (bron: google maps)

Figuur 8 Zicht op de woning vanaf de Vierbunderstraat. (bron: google maps)

Figuur 9 Verkevelingsplan. (bron: opdrachtgever)

3. Assessmentrapport

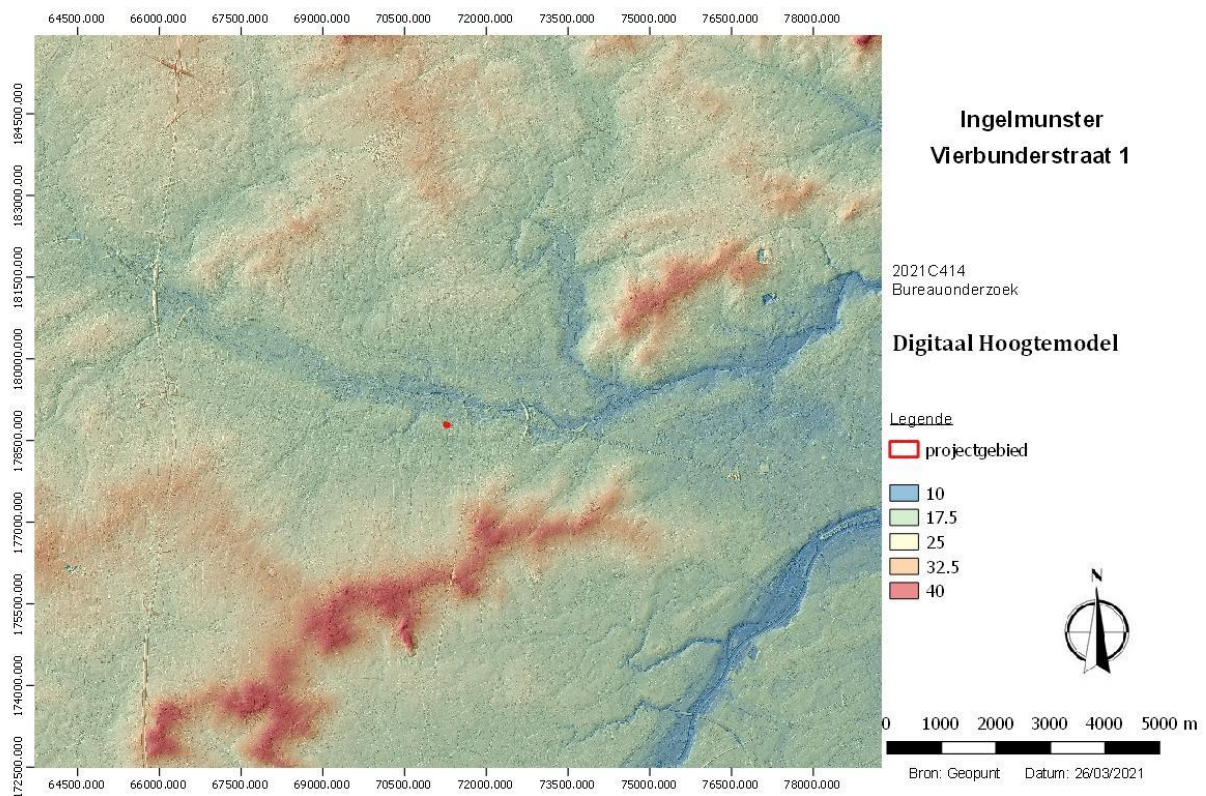
3.1. Landschappelijk situering

Het projectgebied is gelegen in de zandleem- en leemstreek in het Land van Roeselare-Kortrijk. Ten noorden vormt de Mandel de grens met het Plateau van Tielt. Het onderzoeksterrein bevindt zich tussen de lager gelegen vallei van het Kanaal Roeselare-Leie en de hoger gelegen zuidwest-noordoost georiënteerde Rug van Lendelede. Deze zandleemrug vormt de waterscheidingslijn tussen het Leie- en het Mandelbekken. Het plangebied zelf is vrij vlak, de TAW schommelt tussen +18,5m en +18,9m.

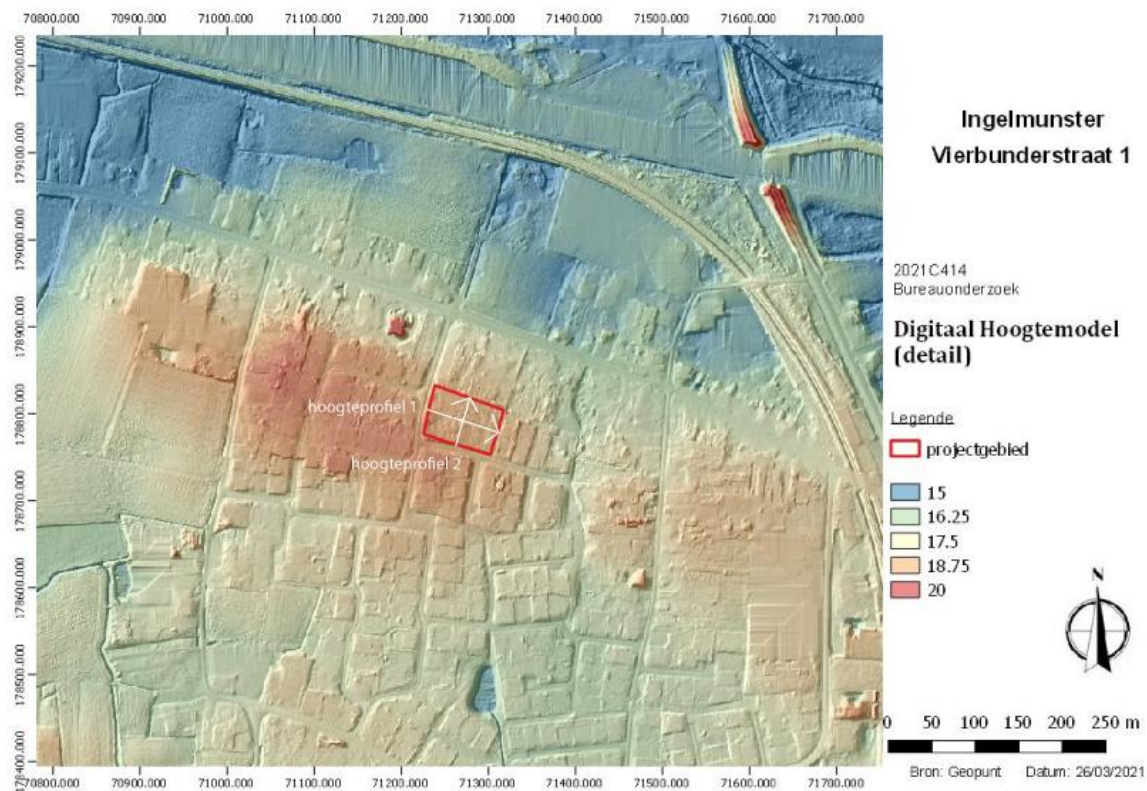
Hydrografisch is het projectgebied gelegen in het Leiebekken, deelbekken Mandel. Op 340 m ten noorden van het onderzoeksterrein is het Kanaal Roeselare-Leie gelegen, 150 m verder noordwaarts stroomt de Mandel. Op 1,3 km ten oosten van het plangebied bevindt zich de Mispelaarbeek die afstroomt naar de Mandel.

Op de potentiële bodemerosiekaart bevindt het plangebied zich in een zone waar geen info voorhanden is. Ten noorden, westen en zuiden bevinden zich gronden met een verwaarloosbaar potentieel op erosie.

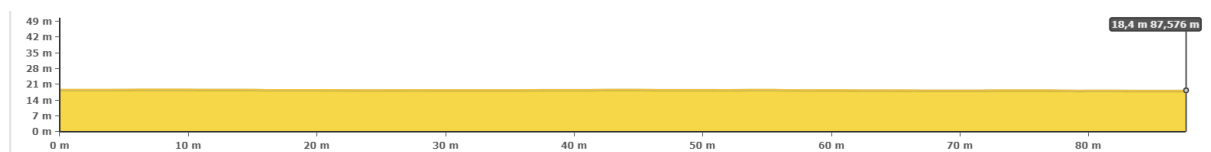
De geomorfologische kaart van de omgeving is niet voorhanden.

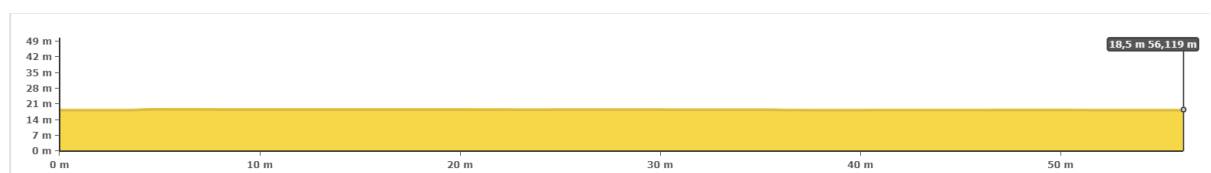
Figuur 10 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

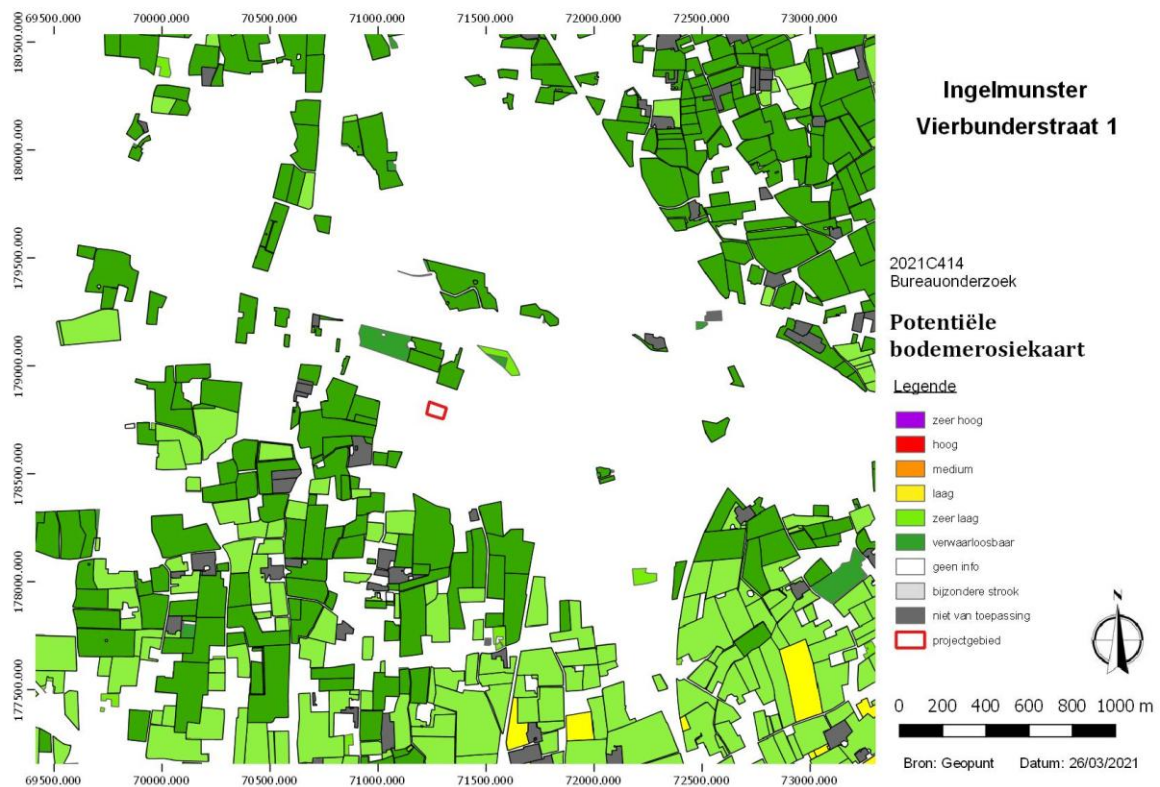
Figuur 11 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (Bron: geopunt)

Figuur 12 Hoogteprofiel 1. (Bron: geopunt)

Figuur 13 Hoogteprofiel 2. (Bron: geopunt)

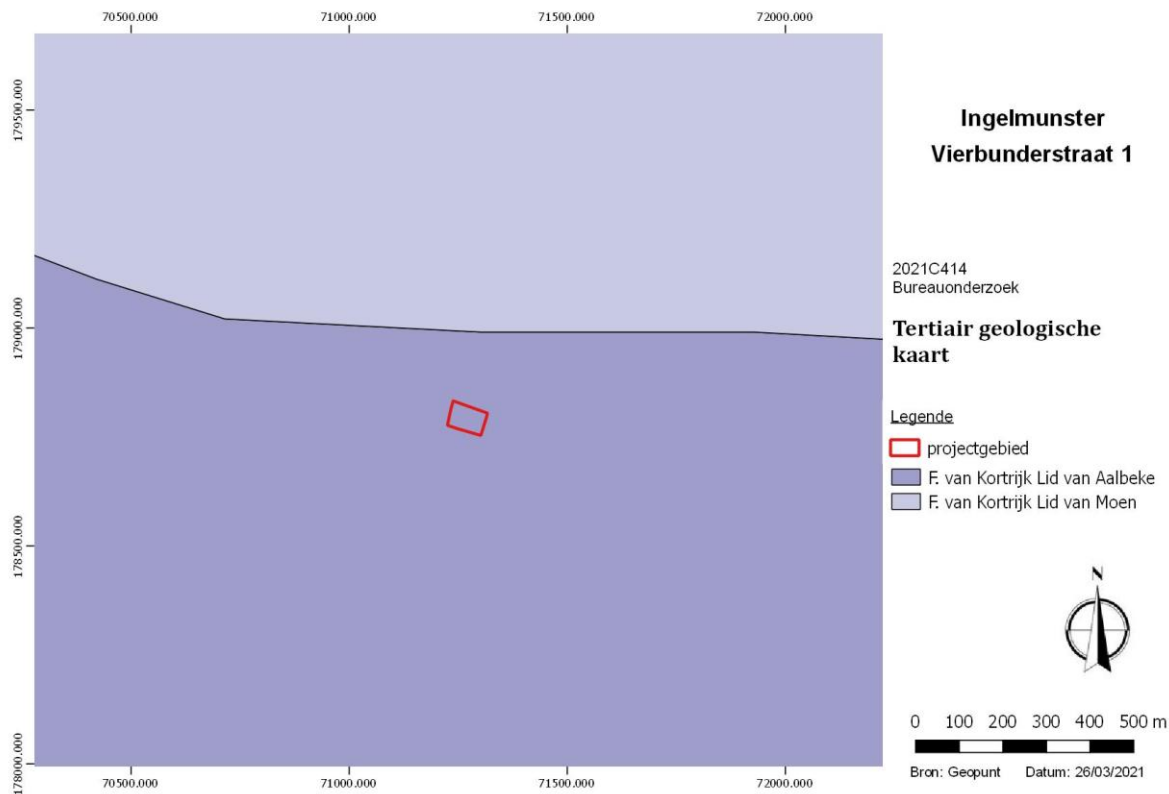
Figuur 14 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

3.2. Geologische situering

Onderstaande geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatsen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

3.2.1. TERTIAIR

Het projectgebied bevindt zich ter hoogte van de Formatie van Kortrijk. Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingssmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingssmilieu). Deze formatie kan een dikte van 100 m bereiken en rust op de Formatie van Landen. De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Hérribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Hérribu rust op de Groep van Landen. Meer precies wordt het Lid van Aalbeke in de ondergrond aangetroffen. Dit lid is opgebouwd uit een fijnsiltige homogene klei, afgezet in een rustig open-shelf milieu. Het manifesteert zich vaak als een grijze plastische klei die soms fossielen, zandsteenconcreties en laagjes grijs zand bevat. Deze klei wordt uitgebaat voor vervaardiging van bakstenen, dakpannen en siertegels.

Figuur 15 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

3.2.2. QUARTAIR

Het Tertiair (of liever het Neogeen) wordt gevolgd door de jongste periode in de aardgeschiedenis: het Quartair. Deze periode vangt dus 2.58 miljoen jaar geleden aan en is onderverdeeld in twee tijdvakken: het Pleistoceen en het Holoceen.

Het Pleistoceen (2.58Ma- 11.7ka) wordt gekenmerkt door grote schommelingen in het klimaat. De (vaak relatief lange) tijden waarin een koud klimaat bestond worden ijstijden (glacialen) genoemd. Tijden waarin het klimaat meer op dat van nu leek worden aangeduid met de term tussenijstijden (interglacialen) aangeduid. Deze grote klimaatschommelingen hadden grote gevolgen en de resultaten daarvan zijn vandaag de dag nog op veel plekken in het landschap te herkennen.

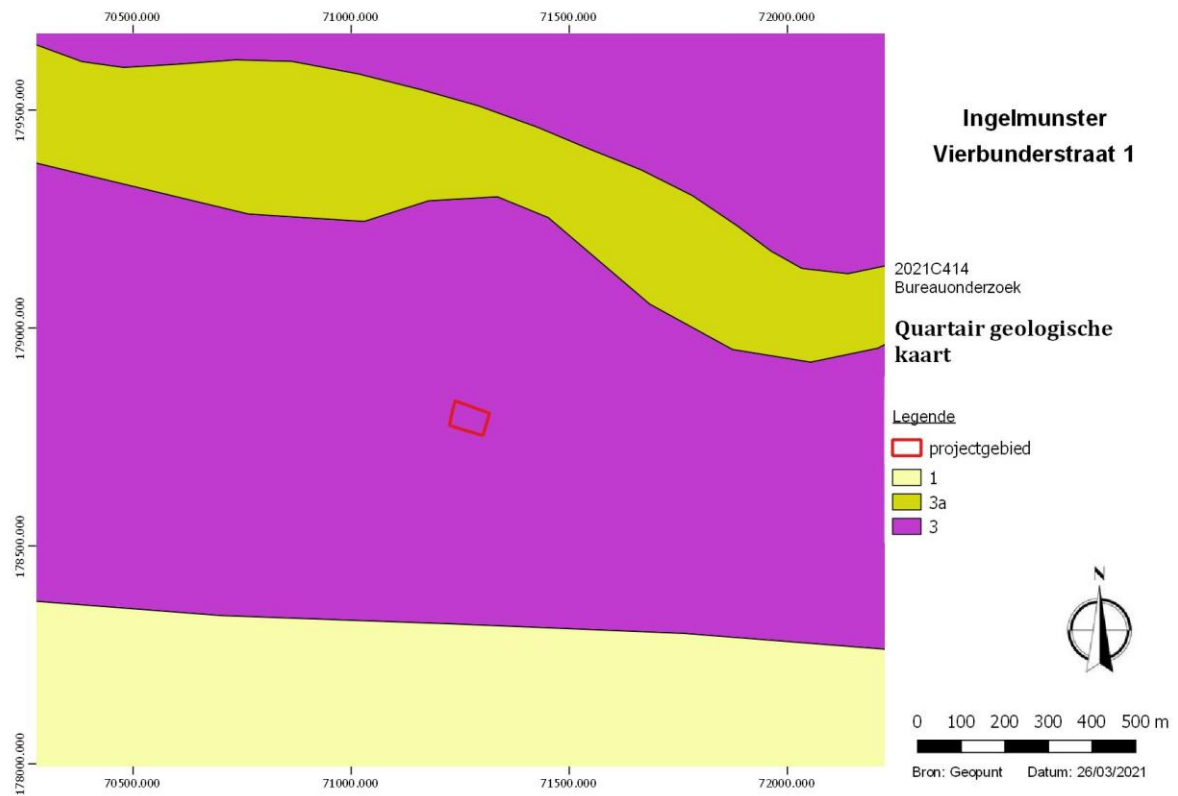
Het jongste tijdvak is (vooralsnog) het Holoceen (11.7ka – heden). Dit tijdvak is gekenmerkt door een redelijk warm klimaat en is daarom ook geclassificeerd als een interglaciaal. Met name in het laatste deel van dit tijdvak is de invloed van de mens op de aarde sterk toegenomen, wat voor de geologie grote gevolgen heeft.⁴

De sedimenten van Quartaire ouderdom worden op grote schaal aan het oppervlak aangetroffen en zijn weergegeven op de Quartairgeologische kaart volgens het principe van profieltypekartering. Daarbij worden lithologie, genese en (chrono-) stratigrafie aangehouden als de belangrijkste kenmerken waar gronden op worden ingedeeld. De dikte van de Quartaire afzettingen varieert sterk in Vlaanderen, van minder dan een meter tot circa 30 meter.⁵

De Quartairgeologische kaart karteert het projectgebied als zijnde Quartair Type 3. Dit weerspiegelt grotendeels een afzettingsmilieu zoals hierboven besproken werd. Quartair Type 3 bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan, gevolgd door een eolische afzettingen van het Weichseliaan tot mogelijk vroeg-Holoceen bestaande uit zandleem tot leem. Dit pakket kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

⁴ <http://www.stratigraphy.org/index.php/ics-chart-timescale> ICS, 2017

⁵ <https://www.dov.vlaanderen.be/page/quartairgeologische-kaart-150000> DOV, 2019

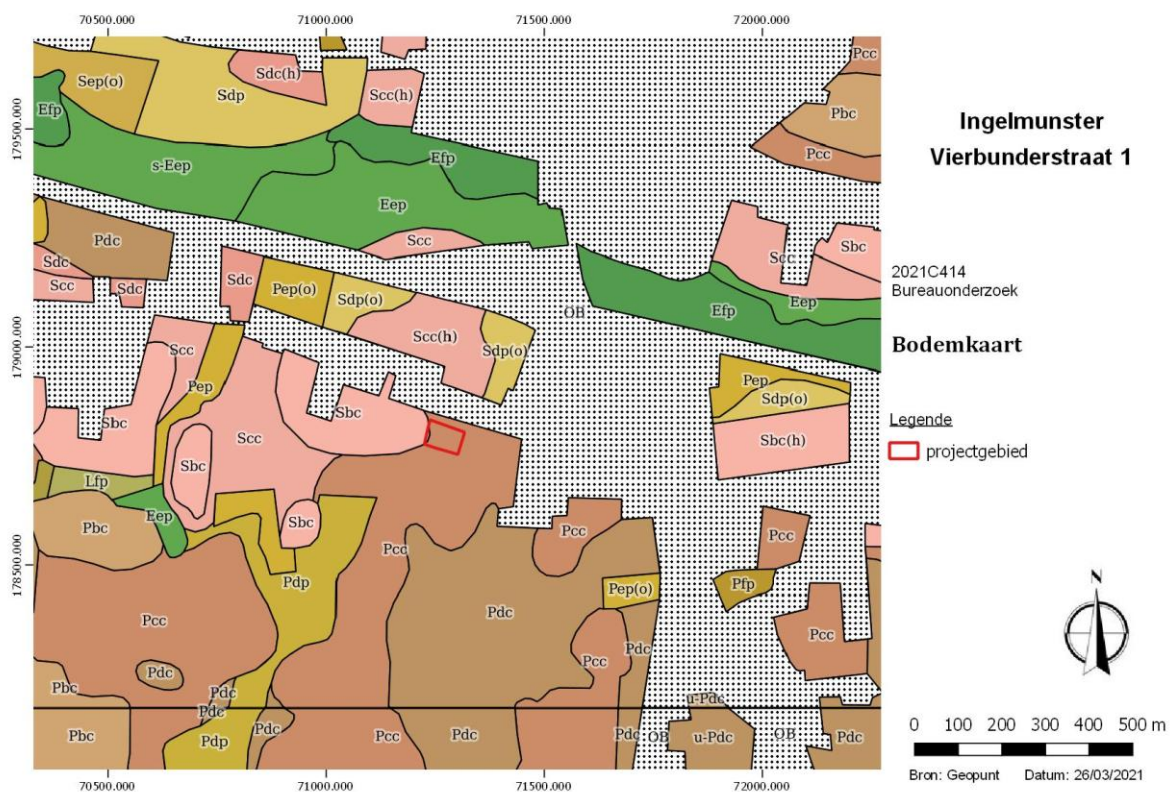

Figuur 16 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

3.3. Bodemkundige situering

Het overgrote deel van het plangebied wordt gekarteerd als **Pcc**-bodem. Dit is een matig droge en lichte zandleembodem met sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont. De bouwvoor is grijsbruin, 25-30 cm dik en goed humeus. Bij de gedegradeerde eenheden met verbrokkelde textuur B, werd bij de in cultuurname een deel van de uitlogingshorizont met de bouwvoor vermengd tot een homogeen goed humeuze Ap, waaronder een bruingele overgangshorizont, 20-30 cm dik, voorkomt. De verbrokkelde textuur B situeert zich tussen 50 en 80 cm. Bij het complex PcC vindt men naast profielen met verbrokkelde textuur B en ijzerconcreties (Prepodzolen . . c(h)) ook individuele waarnemingen van gronden met humus en/of ijzer B horizont (. . f), soms Postpodzolen (. . h). Veel Pcc gronden zijn beïnvloed door de Tertiaire onderliggende formaties welke op wisselende diepte een gevarieerd substraat vormen. Zoals alle matig droge licht zandleemgronden zijn deze bodems gemakkelijk te bewerken en weinig beperkt. De waterhuishouding is gunstig maar de bodems met klei of klei-zand substraat kunnen een lichte wateroverlast vertonen in de winter. De gronden zijn geschikt voor alle akkerlandteelten en voor weiland. Ze zijn zeer geschikt voor extensieve tuinbouw en fruitteelt.

Op het uiterste westelijke deel wordt de grond gekarteerd als **Sbc**-grond. Dit is een droge lemige zandbodem met sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont. Deze modale droge lemige zandgronden hebben een bouwvoor van 20-30 cm dik en deze bouwvoor heeft een grijsbruine kleur. Roestverschijnselen beginnen tussen 90 en 120 cm. De bodems hebben een gunstige waterhuishouding in de winter, maar zijn zeer droogtegevoelig in de zomer. Ze zijn matig geschikt voor minder eisende gewassen (zomergranen, aardappelen, maïs), en weinig geschikt voor weiland, geschikt voor asperges en schorseneer en algemeen goed voor tuinbouw.

Figuur 17 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)

3.4. Historische schets⁶

De eerste vermelding van Ingelmunster is als Ingelmoenstre in 1099, wat etymologisch verklaarbaar is als Engels klooster. Reeds in de eerste helft van de 7de eeuw zouden missionarissen het gebied gekerstend hebben. In de tweede helft van de 11de eeuw bouwt Robrecht de Fries, graaf van Vlaanderen een kasteel op de vermeende locatie van voornoemd Engels klooster. Het kasteel, dat zich situeerde op de strategische kruising tussen de Mandel en de (krijgs)weg Kortrijk-Brugge, werd ook wel de 'Sleutel van Vlaanderen' genoemd. Ingelmunster zou in 1297 een belangrijke rol spelen in de strijd tussen de graaf van Vlaanderen en de Franse koning Filips IV. Ca. 1452 wordt het dorp platgebrand als opstandige Gentenaren het kasteel tevergeefs aanvallen. In de 15e en de 16e eeuw heeft het dorp zwaar te lijden onder oorlogsgeweld. In 1580 staan Spaanse troepen en die van Willem van Oranje tegen elkaar bij de Slag van Ingelmunster. Tijdens beide wereldoorlogen fungeert Ingelmunster als een spoorwegknooppunt en lokaal bevoorradingscentrum voor de Duitse bezetter. Gedurende WO I is het Duits hoofdkwartier van de Noordelijke legers ondergebracht in het kasteel. Tevens worden twee vliegpleinen aangelegd. Tijdens de tweede Wereldoorlog kent het dorp grotere vernielingen, o.a. door een Duits bombardement in mei 1940.

3.5. Kaartmateriaal

Een eerste kaart die voorhanden is, is de Frickx-kaart uit 1744. Op deze kaart van Frickx is duidelijk te zien dat enkel stadskernen, wegen en belangrijke bouwwerken zoals kerken, kastelen, etc. werden weergegeven. Het ontbreken van bebouwing op deze kaart betekent dus niet per definitie dat er geen gebouwen stonden. Burgerlijke architectuur kreeg op deze kaarten 24 immers zeer weinig aandacht. Het georefereren van dergelijke kaarten is, doordat zij niet schaalvast zijn, vrijwel onmogelijk.

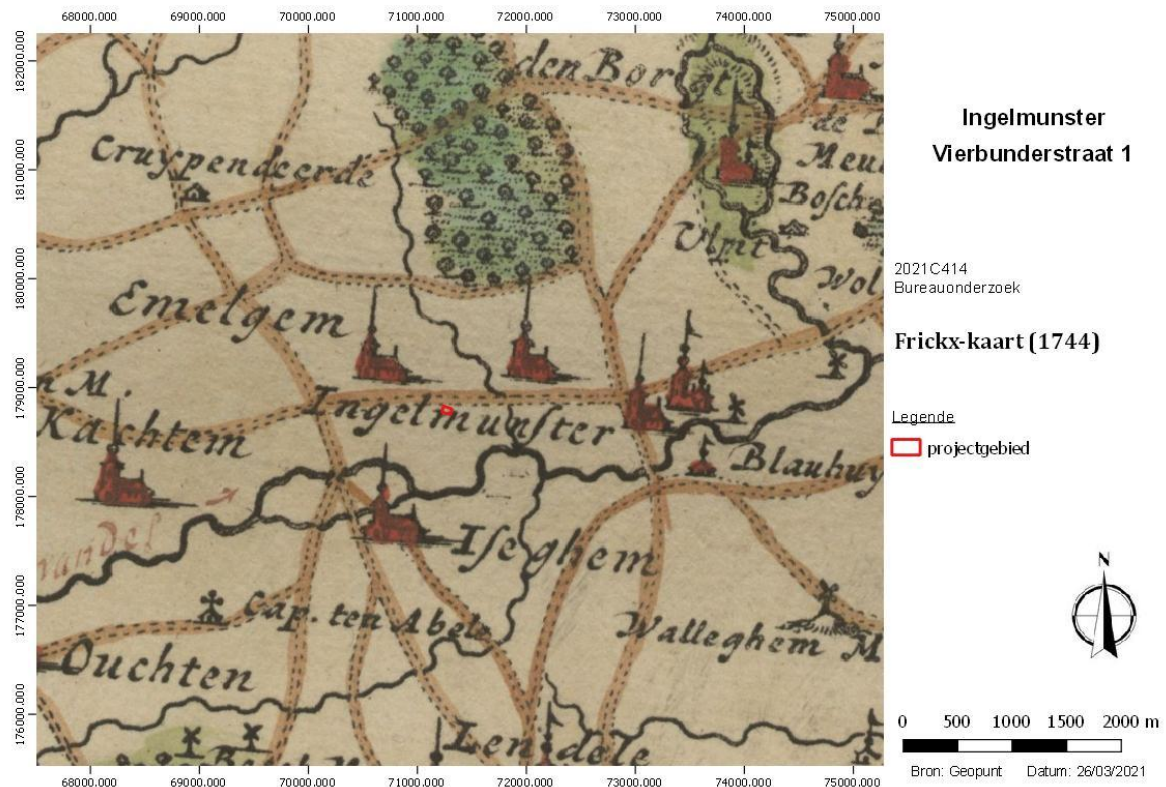
De kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik werd opgesteld tussen 1771 en 1777 door de graaf de Ferraris. Het is een interessant document, omdat alle gebouwen ingemeten werden en ook de omgeving werd vrij waarheidsgetrouw opgetekend (rivieren, grachten, poelen, bossen, hagen, etc.). Er dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat deze kaart vooral vanuit en militair standpunt opgetekend werd. De gebieden die in dat kader minder interessant waren, werden minder nauwkeurig ingemeten. Op de Kaart van Ferraris (1777) wordt het plangebied ter hoogte van akkerland weergegeven.

De kadastrale kaarten die tot de Atlas der Buurtwegen werden opgemaakt tussen 1843 en 1845 naar aanleiding van de uitvoering van een wet uit 1841. De bedoeling was een inventaris te maken van alle kleine wegen met openbaar karakter. Op deze kaart wordt geen bebouwing weergegeven. Ten zuidwesten, buiten het plangebied, staat bebouwing afgebeeld.

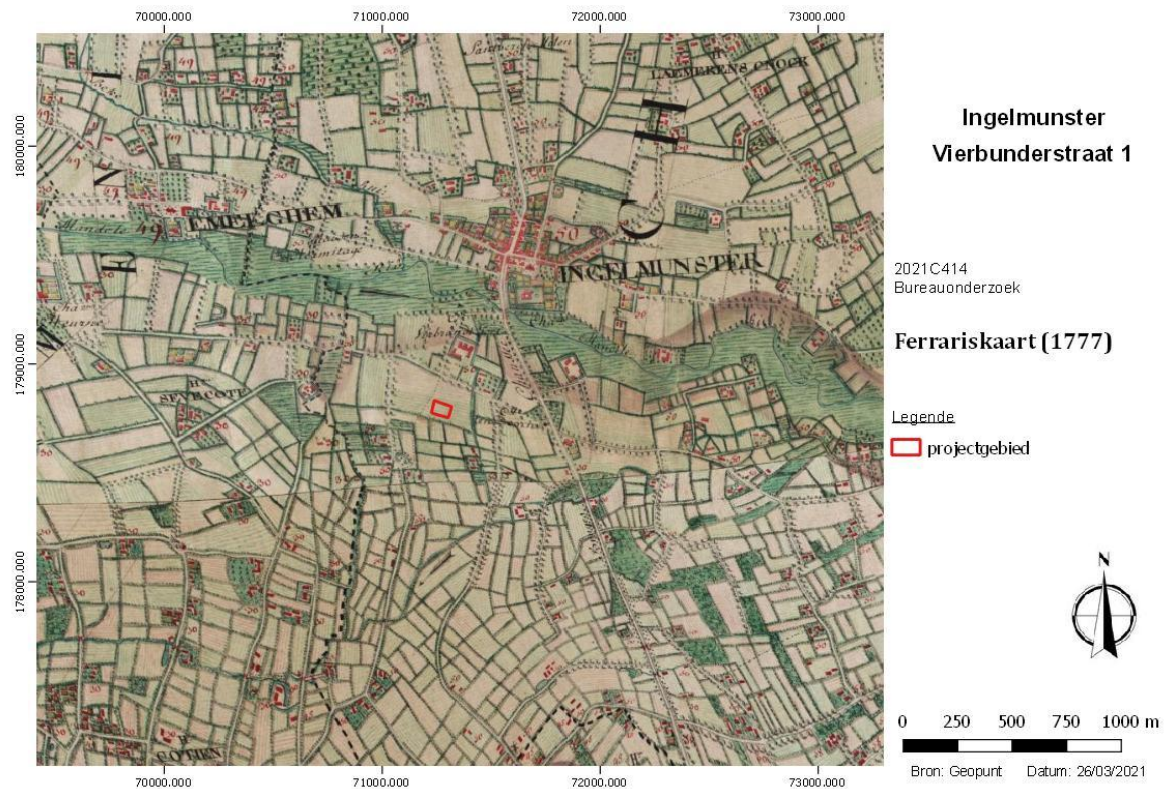
Philippe Vandermaelen (1795-1869) is de stichter van het "Établissement géographique de Bruxelles". Hij publiceerde de eerste uitgave van een topografische kaart van België op metrische schaal. Voordien waren schalen grafisch, of werden ze uitgedrukt in plaatselijke maten (el, vadem, mijl, ...). Hij werkte samen met Paul Gérard, die na het vertrek van de Hollanders in 1830, in het bezit gebleven was van de punten van tweede en derde orde van de triangulatie van Erzey. Hij maakte verschillende kaarten van België op basis van dit geodetische net en volgens de gewijzigde projectie van Flamsteed. Op deze kaart wordt eveneens geen bebouwing weergegeven. De Popp-kaart toont is vrij gelijkaardig aan de Atlas der Buurtwegen.

De orthofoto uit 1971 is weinig gedetailleerd maar het lijkt er op dat de bebouwing overeenkomt met hetgeen momenteel aanwezig is binnen het plangebied. Ook op de orthofoto's van 1990 en 2015 is weinig verandering op te merken.

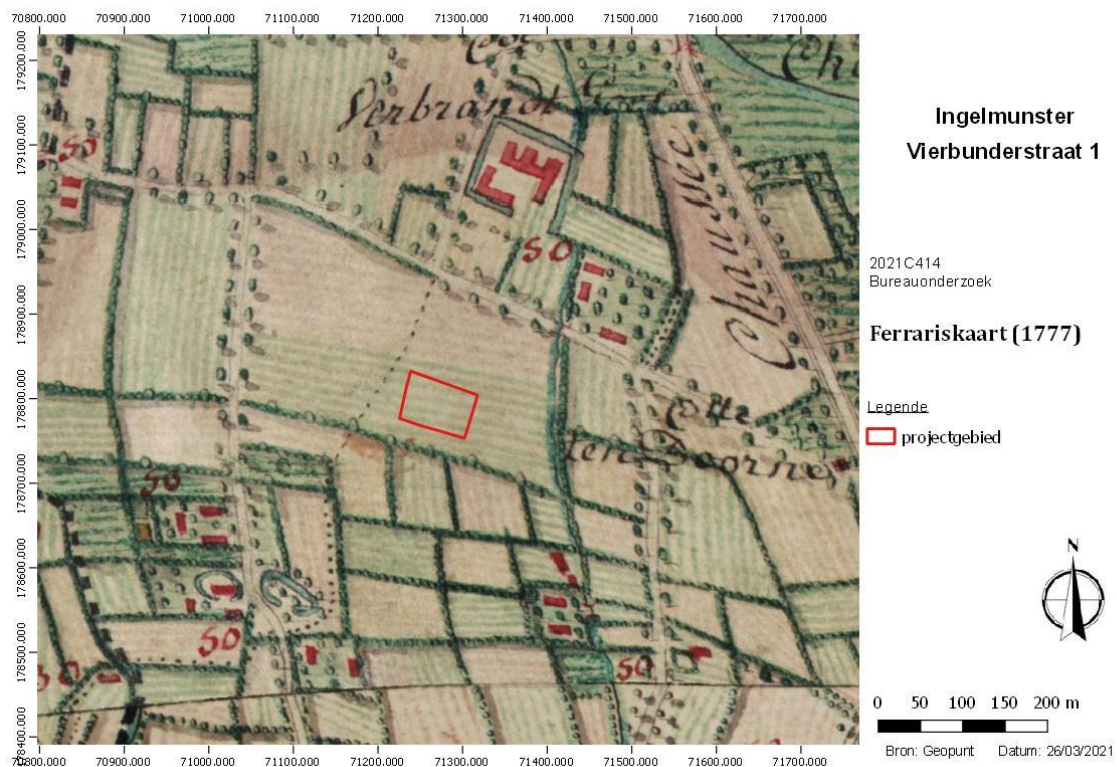
⁶ [Ingelmunster | Inventaris Onroerend Erfgoed](#) (geraadpleegd op 31/03/2021)

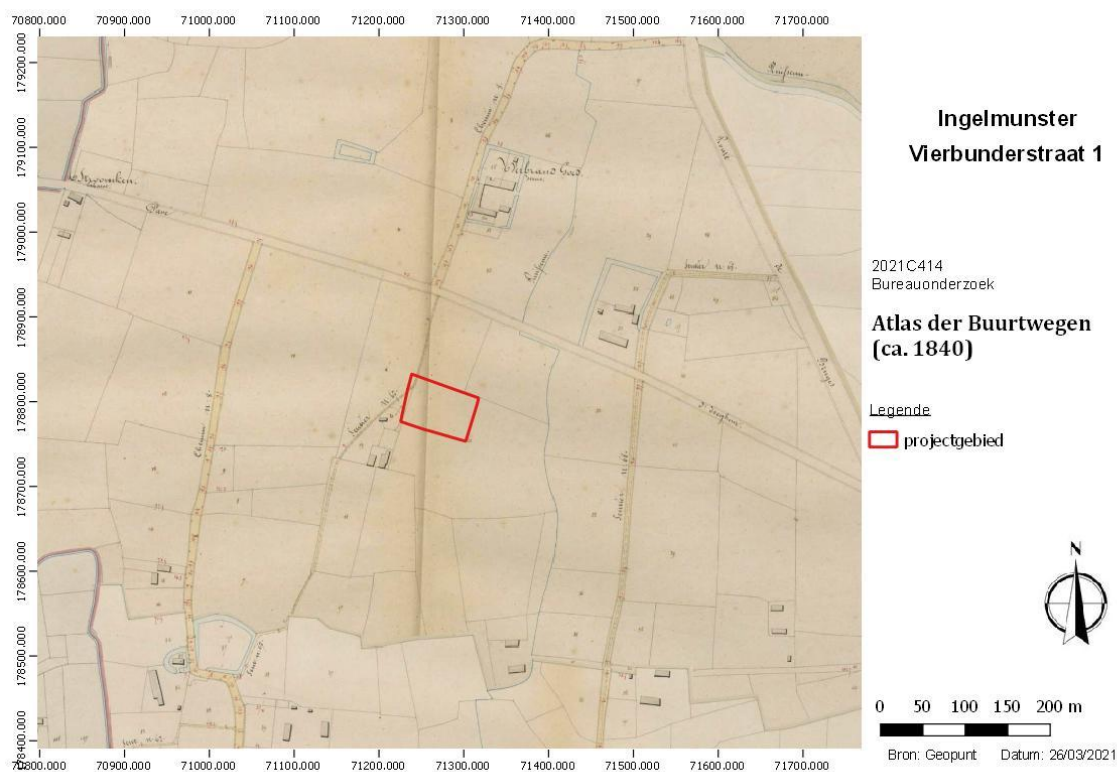
Figuur 18 Frickx-kaart met de locatie van het plangebied (bron: geopunt)

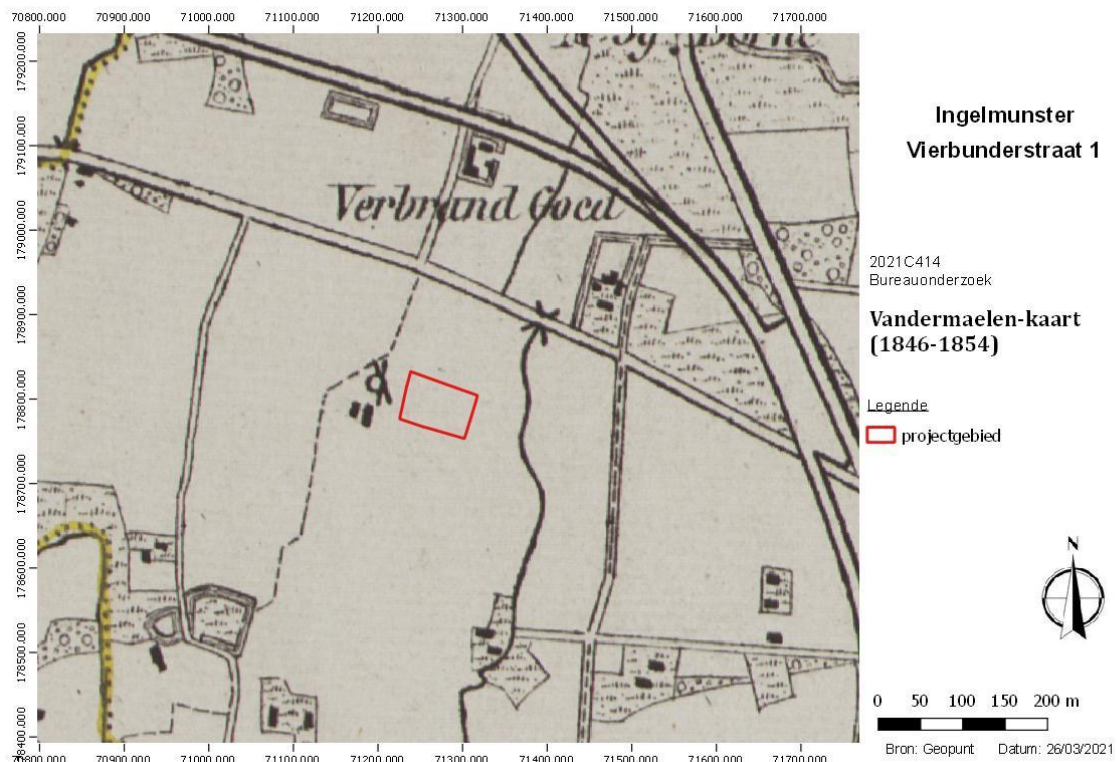
Figuur 19 Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

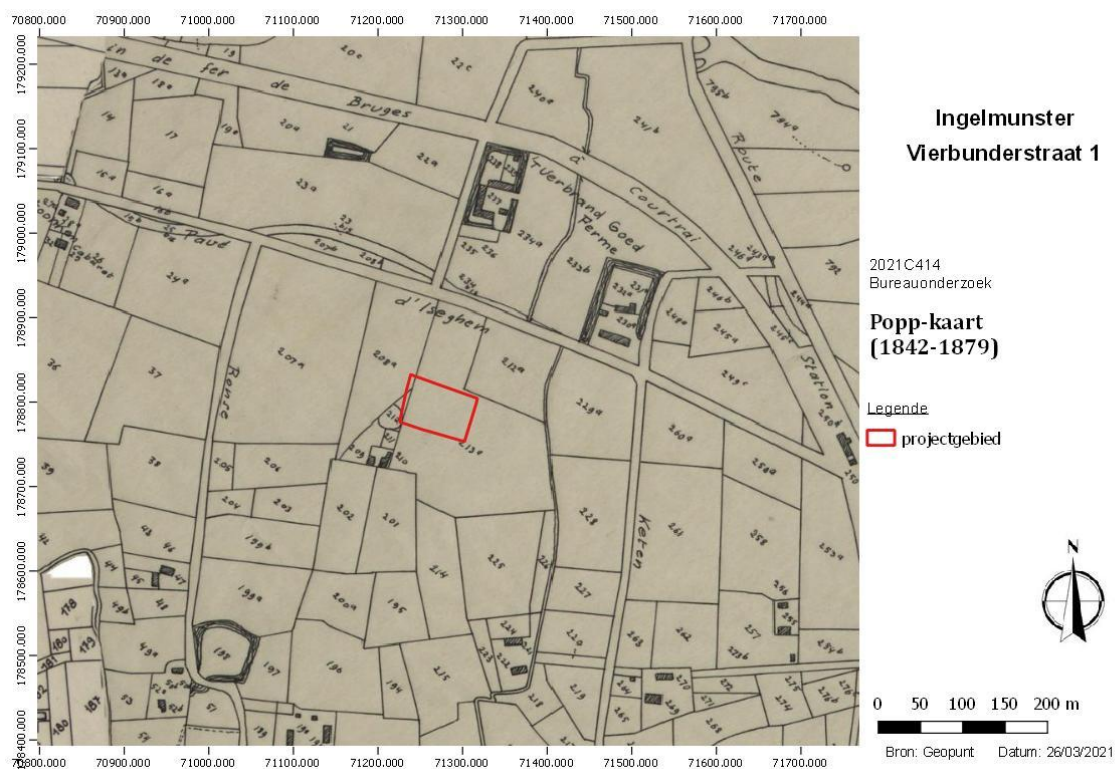
Figuur 20 Detail van de Ferrariskaart (1777) met projectie van het plangebied. Correctie in het geel. (bron: geopunt)

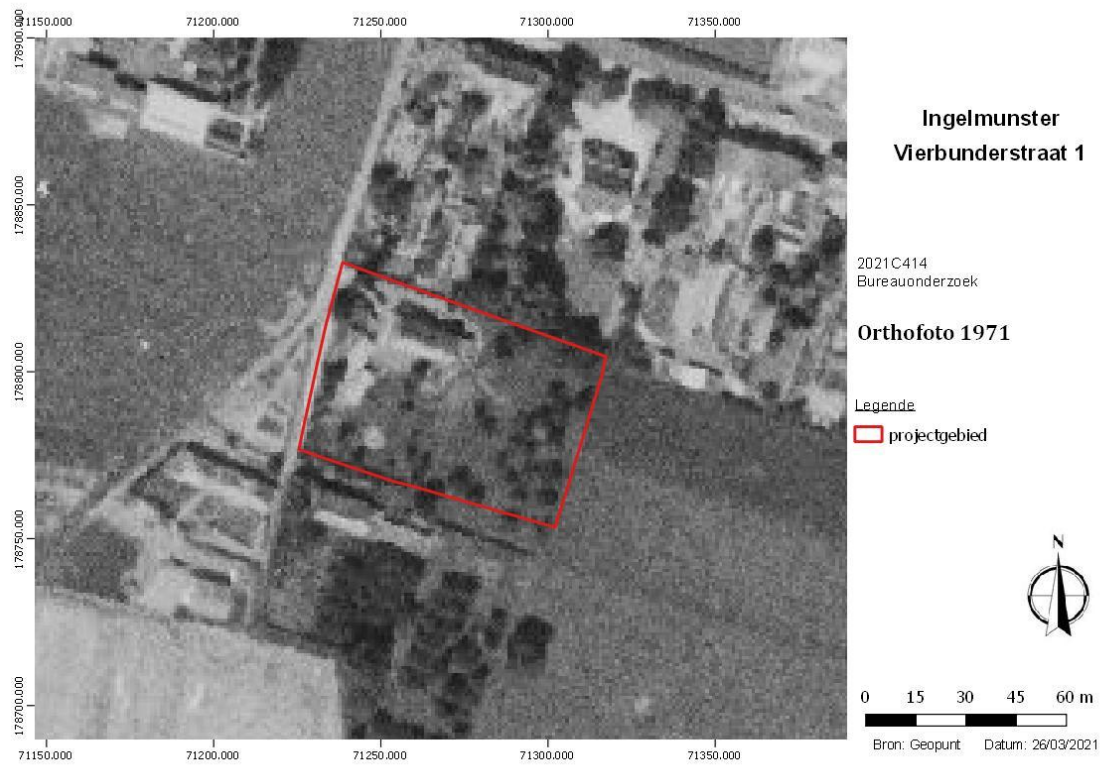
Figuur 21 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 22 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

Figuur 23 Popp-kaart (1842-1879) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 24 Orthofoto uit 1971. (Bron: geopunt)

Figuur 25 Orthofoto uit 1979-1990. (Bron: geopunt)

Figuur 26 Orthofoto uit 2015. (bron: geopunt)

3.6. Archeologische voorkennis

De belangrijkste bron voor de archeologische gegevens werd bekomen via de CAI. In onderstaande lijst worden de relevante CAI-items opgesomd. Voor de interpretatie en met het oog op het formuleren van een goede archeologische verwachting van het plangebied wordt een onderscheid gemaakt tussen archeologische prospecties en opgravingen enerzijds en archeologische en historische indicatoren anderzijds. In een deel drie worden recente archeologische nota's rondom het plangebied besproken.

3.6.1. ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIES EN OPGRAVINGEN/VONDSTMELDINGEN

- Cai 157618⁷: ten zuidwesten van ons plangebied werd naar aanleiding van een verkaveling een archeologisch opgraving uitgevoerd ter hoogte van de Hondekensmolenstraat. Tijdens de opgraving werd een inheem-romeinse nederzetting gevonden en een romeinse begraafplaats. Mogelijks werd ook een wegtracé aangesneden. Het hoofdgebouw van het erf betrof een kruisplattegrond. Uit de middeleeuwse periode werd een boerderij met waterput en mogelijke veekraal opgegraven. Mogelijks werd een vroegmiddeleeuwse hutkom aangetroffen. Als laatste kunnen sporen van landgebruik uit de nieuwe tijden worden vermeld.

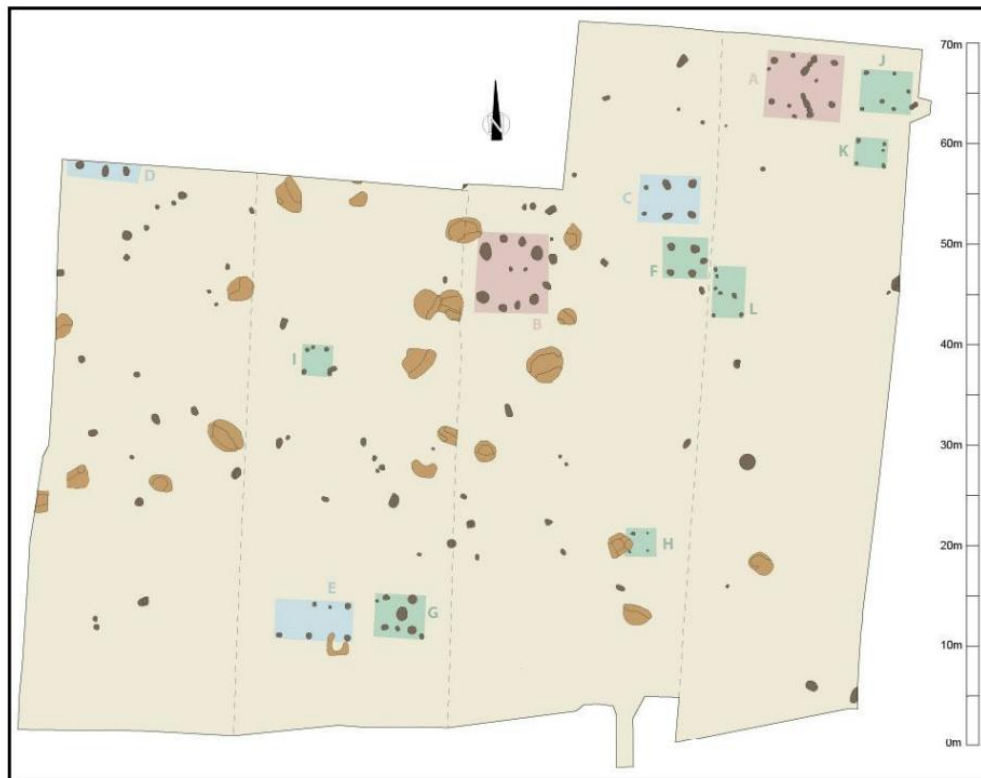

Figuur 27 Romeins aardewerk aangetroffen in de brandrestengraven. (bron: RYSSAERT C. 2014., p. 61)

- Cai 163368⁸: ten noorden van het plangebied, ter hoogte van de Nijverheidsstraat werd een archeologische opgraving uitgevoerd. Tijdens het ganse onderzoek werden 87 lithische artefacten verzameld (afslagen, microkling, brokstukken, ...) verspreid op het terrein. Enkele scherven kunnen geplaatst worden in de Klokbeercultuur. Het grootste deel van de sporen kan in de overgangperiode late ijzertijd/vroegRomeinse periode geplaatst worden. Deze sporen werden over het ganse plangebied aangetroffen, weliswaar in wisselende densiteit. Het betreft in hoofdzaak paalsporen, waarbij verschillende gebouwplattegronden konden ontwaard worden. Eén van deze gebouwen kan mogelijk geïnterpreteerd worden als een landelijk heiligdom. Sporen uit deze periode werden verspreid over het terrein aangetroffen. Door het gebrek aan een precieze datering is het echter niet helemaal duidelijk of al deze structuren gelijktijdig waren of opeenvolgende fases vertegenwoordigen. Enkele greppels dateren mogelijk uit de volle middeleeuwen, maar gezien het schaarse vondstmateriaal is hier enige voorzichtigheid geboden. In het zuiden van het opgravingsvlak werd een laatmiddeleeuwse verdedigingsstructuur aangesneden, bestaande uit twee parallelle grachten en plaatselijk ook de restanten van een pallissade. Tussen de grachten bevond zich vermoedelijk oorspronkelijk een wal. Een aantal kuilen, voornamelijk in de oostelijke helft van het onderzoeksgebied, waren duidelijk recenter. Een aantal ervan kunnen op basis van hun uiterlijke kenmerken en het vondstmateriaal aangeduid worden als schuttersputten uit WOII, die samen een opgestelde noord-zuid georiënteerde lijn lijken te vormen.

⁷ RYSSAERT C. 2014.

⁸ BRUYNINCKX T. 2017.

Figuur 28 Grondplan van de opgraving Ingelmunster Nijverheidsstraat. (bron: BRUYNINCKX T. 2017., p. 39)

- Cai 150368⁹: rond de kerk van Ingelmunster werd een prospectie uitgevoerd. Daarbij werd een verromeld pakket met menselijk botmateriaal angesneden.
- Cai 211399¹⁰: ter hoogte van de Korenbloemstraat werden enkele vol-laatmiddeleeuwse sporen aangetroffen alsook een tonput uit de 18de eeuw.

3.6.2. ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE INDICATOREN

Veldkartering:

- Cai 74059¹¹: ten noordwesten van ons plangebied werd neolithisch materiaal gevonden (schrabber, klingen, pijlpunt en roodbruin aardewerk)
- Cai 74057: lithisch materiaal (schaaf, schrabber op afslag, microkling, ...)
- Cai 74052: lithisch materiaal (kling, microkling) en laatmiddeleeuws aardewerk
- Cai 74045: lithisch materiaal (geretoucheerd afslagstuk) en middeleeuws aardewerk
- Cai 74092: lithisch materiaal (splinter gepolijste bijl, afslagstukken) en laatmiddeleeuws aardewerk
- Cai 74070: lithisch materiaal (pijlsnede, microkling, ...)
- Cai 74066: lithisch materiaal (geretoucheerde afslag) en laatmiddeleeuws aardewerk
- Cai 74061: lithisch materiaal (schrabber op afslag) en laatmiddeleeuws aardewerk
- Cai 74099: aardewerk uit de nieuwe tijden (steengoed, rood aardewerk)
- Cai 74064: lithisch materiaal (schrabber op een afslag, mantelafslag, geweersteentje) en laatmiddeleeuws aardewerk
- Cai 74055: lithisch materiaal (uitgeputten kern, hergebruikt als klopper) en laatmiddeleeuws aardewerk

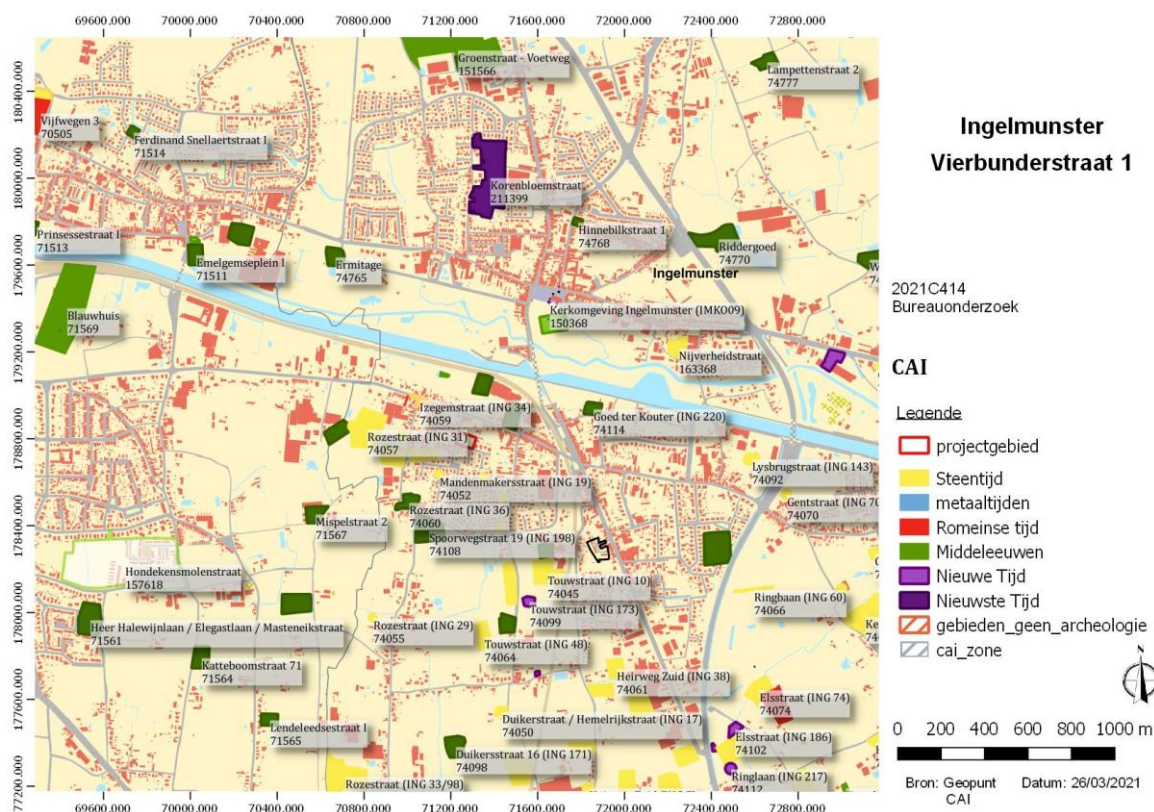
Site met walgracht:

- Cai 74060: in oorsprong site met walgracht met mogelijk 2 omwallingen (type A2).
- Cai 71567: site met walgracht
- Cai 74108: mogelijk in oorsprong een site met walgracht.
- Cai 74114: site met walgracht, vierkant omgracht, grachten zijn gedempt, oudste vermelding zou dateren uit 1387

⁹ ACKE B., 2009.

¹⁰ CORNELIS L., KREKELBERGH N., VAN REMOORTER O., VANDEN BORRE. 2015.

¹¹ VAN HOOREWEDER (M.), 1985..

Figuur 29 Centraal Archeologische Inventaris (Cai). (bron: geopunt)

3.6.3. ARCHEOLOGISCHE NOTA'S

- *Ingelmunster Meulebekerstraat*¹²: ten noorden van ons plangebied werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd naar aanleiding van stedenbouwkundige handelingen. Er werden sporen van ontginning (houtschoorsteens, kuilen) en een begraafplaats uit de ijzertijd-romeinse periode gevonden. Een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving werd geadviseerd op een oppervlakte van 4274m².
- *Ingelmunster Hoeve Deefakker*¹³: naar aanleiding van stedenbouwkundige handelingen werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Daarbij werden resten van een site met walgracht gevonden. Er werd een vervolgonderzoek geadviseerd op een deel van het terrein.
- *Ingelmunster Bollewerpstraat*¹⁴: Tijdens een proefsleuvenonderzoek werd een romeins brandrestengraf en een deel van een middeleeuwse walgracht gevonden. Er werd een vlakdekkend opgraving geadviseerd op een deel van het terrein.

¹² [Vooronderzoek Ingelmunster Ingelmunster Meulebekerstraat | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed](#)

¹³ [Vooronderzoek Ingelmunster Ingelmunster hoeve Deefakker | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed](#)

¹⁴ [Vooronderzoek Ingelmunster Bollewerpstraat | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed](#)

4. Synthese

4.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van bovenstaande informatie kan een archeologisch verwachtingspatroon naar voren worden geschoven. Historisch kaartmateriaal wijst op een gebruik als akkerland en een bewoning vanaf de 20ste eeuw. Voor de periode voorafgaand aan de 18de eeuw werden geen bronnen gevonden.

Voor wat betreft de periode van de steentijden werden al vrij veel archeologische vondsten gedaan rondom het plangebied. Het gaat voornamelijk om vondsten tijdens veldprospecties. Voor de pre-agrarische gemeenschappen (paleolithicum t/m neolithicum) was een ecologisch divers landschap belangrijk. De mens trok zijn tijdelijke kampementen meestal op langs overgangszones van nat naar droog, zoals bijvoorbeeld op droge zandruggen in beekvalleien. In dergelijke gradiëntzones zijn namelijk de rijkste en meest diverse voedingsbronnen aanwezig en was drinkwater binnen handbereik. Er kan gesteld worden dat het plangebied net ten zuiden van een dergelijke gradiëntzone ligt. Er is, afgaand op de bodemkundige en geologische situatie een matig potentieel op steentijdartefactensites. De vondsten rondom het plangebied kunnen niet genegeerd worden. Om die reden moet het potentieel op steentijdartefactensites onderzocht worden binnen het plangebied.

Bij de introductie van de landbouw werd de geschiktheid van de bodem voor het plegen van akkerbouw een cruciaal criterium. De eerste akkers werden op de vruchtbaarste en makkelijk te bewerken gronden aangelegd. Voor wat betreft de periode van de landbouwersgemeenschappen werden al sporen uit de ijzertijd, romeinse periode en middeleeuwen gevonden in de ruime omgeving van het plangebied. De hoger gelegen gronden langs de Mandel moeten een zekere aantrekkingskracht gehad hebben. Concluderend kan gesteld worden dat het plangebied een matig potentieel heeft voor wat betreft het aantreffen van artefacten uit de steentijden en een hoog potentieel voor het aantreffen van 'klassieke' grondsporen vanaf het neolithicum tot en met de nieuwste tijden.

4.2. Onderzoeksvragen

Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Rondom het plangebied komen vrij veel indicatoren voor die wijzen op een menselijke aanwezigheid in de steentijd. Ook sites uit de ijzertijd en romeinse periode werden al opgegraven. De vele sites met walgracht tonen aan dat ook in de middeleeuwen de gronden rondom het plangebied werden bewoond/ontgonnen.

Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Binnen het plangebied staat een (deels onderkelderde) woning en enkele stallen. Een deel van het plangebied is eveneens verhard.

Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Niet van toepassing.

Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De geplande werken zullen een grote impact hebben op de bodemopbouw.

Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan op basis van het bureauonderzoek alleen niet vastgesteld worden.

Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Verder onderzoek wordt noodzakelijk geacht, dit wordt toegelicht in het Programma van Maatregelen.

5. Besluit

Naar aanleiding van een geplande omgevingsaanvraag met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen op een plangebied van 4590m² ter hoogte van Ingelmunster Vierbunderstraat 1, werd een archeologienota (bureauonderzoek) opgesteld. Uit de archeologienota is gebleken dat het plangebied gunstig is gelegen, op hoger gelegen gronden ten zuiden van de Mandel. Rondom het plangebied worden verschillende archeologische indicatoren waargenomen voor zowel menselijke aanwezigheid in de steentijd, ijzertijd, romeinse periode en de middeleeuwen.

Om die reden is er een zeker potentieel voor wat betreft het plangebied voor het aantreffen van steentijdartefactensites alsook zogenaamde klassieke grondvaste sporen. Een vervolgonderzoek is aangewezen. De te nemen maatregelen en de te volgen strategie worden besproken in het bijhorend programma van maatregelen.

Bibliografie

<https://www.geopunt.be/kaart>

<https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>

<https://maps.nls.uk/ww1/trenches/>

- ACKE B., 2009. Archeologische prospectie kerkomgeving Ingelmunster (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport - november 2009.
- BRUYNINCKX T. 2017: Archeologische opgraving Ingelmunster Nijverheidstraat (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport, Monument Vandekerckhove Afdeling Archeologie Rapport 2017/21.
- CORNELIS L., KREKELBERGH N., VAN REMOORTER O., VANDEN BORRE. 2015: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem, Ingelmunster Korenbloemstraat, BAAC Vlaanderen rapport 135, Gent.
- RYSSAERT C. 2014: Maiorum Consuetudini deditus. Transformaties en ontwikkeling van een rurale gemeenschap in de Mandelvallei: Gallo-Romeins en middeleeuws tijdsvak ter hoogte van de Hondekensmolenstraat in Izegem, Antea Rapporten, Antwerpen.
- VAN HOOREWEDER (M.), 1985, Archeologisch onderzoek in de gemeente Ingelmunster, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Vakgroep Archeologie, Universiteit Gent.

Figurenlijst

Figuur 1 Beslissingsboom, criteria bij omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden, deel 1. (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed)	5
Figuur 2 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt, NGI)	7
Figuur 3 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt, NGI)	7
Figuur 4 GRB-basiskaart met aanduiding van het plangebied en betrokken perceelnummers. (Bron: geopunt)	8
Figuur 5 Recente orthofoto met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)	9
Figuur 6 Plan bestaande toestand. (bron: opdrachtgever)	10
Figuur 7 Zicht op het plangebied gezien vanaf de Smedenstraat. (bron: google maps)	10
Figuur 8 Zicht op de woning vanaf de Vierbunderstraat. (bron: google maps)	11
Figuur 9 Verkavelingsplan. (bron: opdrachtgever)	11
Figuur 10 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	12
Figuur 11 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (Bron: geopunt)	13
Figuur 12 Hoogteprofiel 1. (Bron: geopunt)	13
Figuur 13 Hoogteprofiel 2. (Bron: geopunt)	13
Figuur 14 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	14
Figuur 15 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)	15
Figuur 16 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)	16
Figuur 17 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)	17
Figuur 18 Frickx-kaart met de locatie van het plangebied (bron: geopunt)	19
Figuur 19 Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	19
Figuur 20 Detail van de Ferrariskaart (1777) met projectie van het plangebied. Correctie in het geel. (bron: geopunt)	20
Figuur 21 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)	20
Figuur 22 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	21
Figuur 23 Popp-kaart (1842-1879) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)	21
Figuur 24 Orthofoto uit 1971. (Bron: geopunt)	22
Figuur 25 Orthofoto uit 1979-1990. (Bron: geopunt)	22
Figuur 26 Orthofoto uit 2015. (bron: geopunt)	23
Figuur 27 Romeins aardewerk aangetroffen in de brandrestengraven. (bron: RYSSAERT C. 2014., p. 61)	24
Figuur 28 Grondplan van de opgraving Ingelmunster Nijverheidsstraat. (bron: BRUYNINCKX T. 2017., p. 39)	25
Figuur 29 Centraal Archeologische Inventaris (Cai). (bron: geopunt)	26